

Pornográfia-használat Motivációi Skála (Pornography Use Motivations Scale, PUMS)

BÓTHE BEÁTA, *ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, Magyarország és Département de Psychologie, Université de Montréal, Canada*

TÓTH-KIRÁLY ISTVÁN, *ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, Magyarország és Concordia University, Montreal, Canada*

DEMETROVICS ZSOLT, *ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, Magyarország*

OROSZ GÁBOR, *Stanford University, Stanford, CA, USA és ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, Magyarország*

Ez a dokumentum a következő könyvfejezet megjelenés előtti (pre-publication) verziója:

Bóthe, B., Tóth-Király, I., Demetrovics, Z., & Orosz, G. (In Press). Pornográfia-használat Motivációi Skála (Pornography Use Motivations Scale, PUMS). In Z. Horváth, R. Urbán, G. Kökönyei, & Z. Demetrovics (Eds.), *Kérdőíves módszerek a klinikai- és egészségpszichológiai kutatásában és gyakorlatában* [Survey methods in clinical and health psychological research and practice]. Budapest, Hungary: Medicina Kiadó.

© 2021. Ez a dokumentum nem az eredeti, könyvben megjelent verzió hitelesített másolata. A hivatalos változat a kiadó oldalán érhető el: <https://www.medicina-kiado.hu/kiadvanyaink/szak-es-tankonyvek/pszichiatria-pszichologia/kerdoives-modszeres-a-klinikai-es-egeszsegpszichologia-kutatasaban-es-gyakorlataban/>

Kérdőív elméleti háttere

A pornográfia-használati motivációk vizsgálata a szakirodalomban sokkal elhanyagoltabb terület, mint a problémás pornográfia-használat vagy a pornográfia-használat gyakoriságának vizsgálata. A szakirodalomban korábban csak olyan pornográfia-használati motivációt mérő kérdőívvel találkozhattunk, amelyek nem voltak pszichometriailag megalapozottak és/vagy csak egy specifikus csoport (pl. egyetemista diákok, hiperszexuális férfiak) válaszai alapján kerültek kialakításra (pl. Baltieri, De Souza Gatti, De Oliveira, Junqueira Aguiar és De Souza Aranha e Silva, 2016; De Souza Aranha e Silva és Baltieri, 2016; Paul és Shim, 2008; Reid, Li, Gilliland, Stein és Fong, 2011), amely okok miatt a feltárt motivációs faktorok általánosíthatósága megkérdőjelezhető. Ezzel szemben, a Pornográfia-használat Motivációi Skála (Pornography Use Motivations Scale, PUMS; Bóthe, Tóth-Király, Bella, Potenza, Demetrovics, és Orosz, 2021) egy kvalitatív alapokon nyugvó, általános populációkon kifejlesztett skála, mely a motivációk széles körét méri. A PUMS nyolc motivációs faktort foglal magába. A *szexuális élvezet* motiváció azt méri, hogy a személy a szexuális élvezet elérése érdekében használ pornográfiát, egyfajta vizuális segédeszközként tekint rá. A *szexuális kíváncsiság* motiváció arra utal, hogy a személy a pornográfiát információgyűjtésre, és új dolog tanulására használja, melyeket utána a saját szexuális életében szeretne kipróbálni. Az *érzelmi elkerülés* motiváció azt foglalja magában, hogy a személy a negatív érzelmei csökkentésére, elnyomására használja a pornográfiát. A *stresszcsökkentés* motiváció azt írja le, hogy a személy a stresszel való megküzdés miatt néz pornográfiát. A *fantázia* motiváció azt foglalja magában, amikor a személy a pornográfiát arra használja, hogy egy vágyott világba meneküljön és a pornográfia résztvevőjének érezze magát. Az *unalom elkerülés* motiváció arra utal, hogy a személy az unalma csökkentésére és megszüntetésére használja a pornográfiát. A *szexuális elégedettség hiánya* motiváció azt írja le, hogy a személy nem elégedett a szexuális életével, hiányol belőle valamit, és emiatt a pornográf tartalmakhoz fordul. Az *én-felfedezés* motiváció azt írja le, hogy a személy a pornográf tartalmak által szeretné felfedezni, hogy milyen szexuális preferenciái, szükségletei vannak a szexben, mit szeret a szexben.

Célkitűzés

A PUMS egy olyan rövid, többdimenziós skála, amely lehetőséget nyújt a pornográfia-használat motivációinak mérésére és ezen motivációk összefüggéseinek vizsgálatára különböző, teoretikusan releváns konstruktumokkal (pl. problémás pornográfia-használat). A kérdőívet online és

papír-ceruza formában is lehet alkalmazni általános populációkon a pornográfia-használati motivációk azonosítására (Böthe és mtsai, 2021).

Kérdőív bemutatása

A PUMS skálát Böthe és munkatársai (2021) hozták létre szakirodalmi áttekintés, kvalitatív elemzés, valamint kvantitatív vizsgálatok segítségével. A kérdőív kialakítása során első lépésként az eddig megjelent pornográfia-használati motivációkat vizsgáló kérdőívek áttekintésére került sor, melynek során azonosítottuk a leggyakrabban megjelenő motivációkat: szexuális élvezet, szexuális kíváncsiság, érzelmi elkerülés, stresszcsökkentés, és fantázia motiváció. A következő lépésben egy kvalitatív vizsgálatot hajtottunk végre egy általános populáción alapuló mintán ($N_1 = 772$, 51% nő, 1176 válasz), melyben a vizsgálati személyeknek arra a kérdésre kellett választ adniuk, hogy „Miért szoktál pornót nézni?”. A válaszokat a már előre meghatározott kategóriákba sorolta be két kódoló egymástól függetlenül. Mivel voltak olyan válaszok, amelyek egyik kategóriába sem voltak besorolhatók, ezért három új motivációs kategória került kialakításra: unalom elkerülés, szexuális elégedettség hiánya, és én-felfedezés motiváció. A következő lépésben mindegyik motivációhoz négy tételt hoztunk létre felhasználva a kitöltők válaszait. A tételeket korábban megfogalmazott irányelvek (Böthe és mtsai, 2018; Tóth-Király, Böthe, Tóth-Fáber, Hága és Orosz, 2017) alapján alakítottuk ki. A következő lépésben egy független, pornográfiát szolgáltató oldalon gyűjtött mintán ($N_2 = 792$, 6% nő) megvizsgáltuk a tételek tartalmi validitását, normalitását, korrigált item-total korrelációját, valamint feltáró faktorelemzést végeztünk a PUMS faktorstruktúrájának megállapítására. Egy újabb független, általános populáción alapuló mintán ($N_3 = 1082$ fő, 50% nő) tovább vizsgáltuk a PUMS faktorstruktúráját megerősítő faktorelemzéssel, majd a skála validitásának vizsgálatához az egyes pornográfia-használati motivációk, a pornográfia-használat gyakoriság, és a problémás pornográfia-használat összefüggéseit tártuk fel strukturális egyenletmodellezéssel (SEM).

A PUMS egy önbeszámoló kérdőív, melyet minden olyan személy kitölthet, aki az elmúlt egy évben szándékosan fogyasztott pornográf tartalmat. Az alábbi definíciót érdemes használni a pornográf tartalmak definiálásra a skála kitöltésének megkezdése előtt: „*A pornográfia úgy definiálható, mint egy tartalom (szöveg, kép, videó, stb.), (1) amely szexuális cselekvések explicit bemutatását vagy leírását tartalmazza, amelyekben megjelennek a nemi szervek, mint például a vagina, valamint az anális közösülés, az orális szex vagy a maszturbáció, és (2) amely szexuális érzéseket vagy gondolatokat hoz létre vagy erősít meg.*” (Reid és mtsai, 2011). Továbbá a következő szűrőkérdést érdemes feltenni, és csak akkor folytatni a skála felvételét, ha igen-nel válaszolt a vizsgálati személy: „Az elmúlt egy évben néztél szándékosan pornót?”. Válaszlehetőségként az „igen” és „nem” válaszok jelenhetnek meg.

A PUMS-t papír-ceruza és online formában is fel lehet venni, a skála kitöltése megközelítőleg 3-5 percet vesz igénybe. A PUMS 24 tételből és nyolc faktorból áll, minden faktorhoz három tétel tartozik. A faktorok a már korábban bemutatott motivációkat takarják: szexuális élvezet (pl. „*Azért nézek pornót, hogy szexuálisan felizgassam magam.*”), szexuális kíváncsiság (pl. „*Azért nézek pornót, hogy új dolgokat tanuljak.*”), érzelmi elkerülés (pl. „*Azért nézek pornót, hogy elnyomjam a rosszkedvem.*”), stresszcsökkentés (pl. „*Azért nézek pornót, mert ez az egyik legjobb stresszoldó.*”), fantázia (pl. „*Azért nézek pornót, mert olyan, mintha egy vágyott világban lennék.*”), unalom elkerülés (pl. „*Azért nézek pornót, mert valamivel el akarom ütni az időt, ha unatkozom.*”), szexuális elégedettség hiánya (pl. „*Azért nézek pornót, mert nem kielégítő a szexuális életem.*”), és én-felfedezés (pl. „*Azért nézek pornót, hogy jobban megismerjem a saját szexuális vágyaimat.*”). A vizsgálati személyek egy hétfokú skálán jelölik, hogy milyen gyakran jellemzőek rájuk az egyes állítások (1 = soha, 7 = mindig).

A PUMS nem tartalmaz fordított tételeket, az egyes faktorokhoz tartozó tételek pontszámát össze kell adni. A motivációkból nem érdemes összpontszámot számolni. A vizsgálati személyek faktoronként 3-21 közötti pontszámokat érhetnek el a skálán, minél magasabb a pontszám, annál inkább jellemző az adott motiváció a kitöltőre. A PUMS szabadon felhasználható kutatások és gyakorlati munka keretén belül.

Pszichometriai jellemzők

A PUMS strukturális validitását illetően feltáró (EFA) és megerősítő faktorelemzést (CFA), valamint konvergens és diszkrimináns validitási vizsgálatokat végeztünk. Az EFA eredményei alapján

a nyolc faktoros modell kiváló modellilleszkedési mutatókkal rendelkezett. Hasonlóan az EFA eredményeihez, a CFA alapján is megfelelőnek mondható a nyolc faktoros modell megerősítve a PUMS strukturális validitását (Böthe és mtsai, 2021). A reliabilitást illetően Cronbach-alfa, faktor determináns (factor determinacy, FD), és kompozit reliabilitás (composite reliability, CR) mutatókat számoltunk. Minden faktor megfelelő megbízhatóságot mutatott két független mintán (N₂: $\alpha = 0,76-0,92$; FD = 0,89-0,97; CR = 0,71-0,90; N₃: $\alpha = 0,74-0,91$; FD = 0,89-0,96; CR = 0,72-0,91) (Böthe és mtsai, 2021). Ezen eredmények alapján a PUMS megbízható mérőeszköznek tekinthető.

A PUMS validitásának további vizsgálatára egy modellt hoztunk létre, amelyben a nyolc pornográfia-használati motiváció bejósoló szerepét vizsgálatuk a pornográfia-használat gyakoriságát és a problémás pornográfia-használatot illetően. A problémás pornográfia-használat szignifikáns és pozitív, gyenge kapcsolatban állt a szexuális élvezet ($\beta = 0,09$), a fantázia ($\beta = 0,12$), az unalom elkerülés ($\beta = 0,14$), és az érzelmi elkerülés ($\beta = 0,20$) motivációkkal, míg szignifikáns és pozitív, közepes hatásméretű kapcsolatot mutatott a stresszcsökkentés ($\beta = 0,43$) motivációval. A pornográfia-használat gyakorisága szignifikáns és pozitív, gyenge kapcsolatban állt a stresszcsökkentés ($\beta = 0,14$), és az unalom elkerülés ($\beta = 0,23$) motivációval, míg pozitív, közepes hatásméretű és szignifikáns kapcsolatot mutatott a szexuális élvezet ($\beta = 0,34$) motivációval. Összegezve elmondható, hogy különböző motivációs mintázatok figyelhetők meg a gyakori és a problémás pornográfia-használat mögött. A stresszcsökkentés tekinthető a problémás pornográfia-használat legerősebb bejósolójának, azonban az érzelmi elkerülés és a fantázia motivációk hiányában nem feltétlenül vezet a stresszcsökkentés motiváció problémás használatához. Azok a személyek a legveszélyeztetettebbek a problémás pornográfia-használat kialakításában, akik nemcsak stresszcsökkentésre, de a negatív érzelmeik elnyomására és a valóságból való menekülésre is a pornográfiához fordulnak (Böthe és mtsai, 2021, Böthe, Tóth-Király, Demetrovics és Orosz, 2018).

További információk

A fentebb bemutatott eredmények keresztmetszeti elrendezésű vizsgálatokon alapulnak, ezért ok-okozati következtetések nem vonhatók le (pl. motivációk bejósoló szerepe a problémás pornográfia-használatban). Longitudinális vizsgálati elrendezés szükséges a motivációk időbeli változásának, illetve a motivációk szerepének vizsgálatára a gyakori és/vagy problémás pornográfia-használat kialakulásában és fennmaradásában.

Hivatkozások

- Baltieri, D. A., De Souza Gatti, A. L., De Oliveira, V. H., Junqueira Aguiar, A. S., & De Souza Aranha E Silva, R. A. (2016a). A validation study of the Brazilian version of the pornography consumption inventory (PCI) in a sample of female university students. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 38, 81–86.
- Böthe, B., Tóth-Király, I., Bella, N., Potenza, M. N., Demetrovics, Zs., & Orosz, G. (2021). *Why do you watch porn? The motivational basis of pornography use. Psychology of Addictive Behaviors*, 35, 172-186.
- Böthe B., Tóth-Király, I., Demetrovics, Zs., & Orosz, G. (2018, May 24-27). *The motivational basis of problematic pornography use*. Oral presentation presented at the 21th annual conference of the European Association of Substance Abuse Research (EASAR), Vienna, Austria.
- Böthe, B., Tóth-Király, I., Zsila, Á., Griffiths, M. D., Demetrovics, Z., & Orosz, G. (2018). The Development of the Problematic Pornography Consumption Scale (PPCS). *Journal of Sex Research*, 55(3), 395–406.
- De Souza Aranha E Silva, R. A., & Baltieri, D. A. (2016). A Preliminary Model of Motivation for Pornography Consumption among Men Participating in Zoophilic Virtual Environments. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 42(2), 143–157.
- Paul, B., & Shim, J. W. (2008). Gender, Sexual Affect, and Motivations for Internet Pornography Use. *International Journal of Sexual Health*, 20(3), 187–199. <https://doi.org/10.1080/19317610802240154>
- Reid, R. C., Li, D. S., Gilliland, R., Stein, J. A., & Fong, T. (2011). Reliability, validity, and psychometric development of the pornography consumption inventory in a sample of hypersexual men. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 37(5), 359–385.
- Tóth-Király, I., Böthe, B., Tóth-Fáber, E., Hága, G., & Orosz, G. (2017). Connected to TV series:

Quantifying series watching engagement. *Journal of Behavioral Addictions*, 6(4), 472–489.

Melléklet
A Pornográfia-használat Motivációi Skála

Az emberek különböző okok miatt nézhetnek pornót. Ezek közül lent összegyűjtöttük a leggyakoribbakat. Az alábbi skála segítségével jelöld, hogy milyen gyakran nézel pornót ezek miatt! Válaszolj a lehető legőszintebben!

	1 – <i>Soha</i>	2 – <i>Ritkán</i>	3 – <i>Inkább ritkán</i>	4 – <i>Előfordul</i>	5 – <i>Inkább gyakran</i>	6 – <i>Gyakran</i>	7 – <i>Mindig</i>
	1	2	3	4	5	6	7
1. Azért nézek pornót, hogy szexuálisan felizgassam magam.	0	0	0	0	0	0	0
2. Azért nézek pornót, hogy új dolgokat tanuljak.	0	0	0	0	0	0	0
3. Azért nézek pornót, mert itt olyan dolgoknak válhatok a részesévé, amiknek a való életben nem.	0	0	0	0	0	0	0
4. Azért nézek pornót, mert unatkozom.	0	0	0	0	0	0	0
5. Azért nézek pornót, mert nem kielégítő a szexuális életem.	0	0	0	0	0	0	0
6. Azért nézek pornót, hogy elnyomjam a rosszkedvem.	0	0	0	0	0	0	0
7. Azért nézek pornót, mert ez az egyik legjobb stresszoldó.	0	0	0	0	0	0	0
8. Azért nézek pornót, mert így feltérképezhetem, hogy mi az, ami felizgat.	0	0	0	0	0	0	0
9. Azért nézek pornót, mert így jobban megy az önkielégítés.	0	0	0	0	0	0	0
10. Azért nézek pornót, hogy jobbá váljak az ágyban.	0	0	0	0	0	0	0
11. Azért nézek pornót, mert olyan élményt nyújt, ami a való életben nem kivitelezhető.	0	0	0	0	0	0	0
12. Azért nézek pornót, mert nincs jobb dolgom.	0	0	0	0	0	0	0
13. Azért nézek pornót, mert nem vagyok elégedett a szexuális életemmel.	0	0	0	0	0	0	0
14. Azért nézek pornót, hogy eltereljem a negatív gondolataimat.	0	0	0	0	0	0	0
15. Azért nézek pornót, mert megnyugtat.	0	0	0	0	0	0	0
16. Azért nézek pornót, hogy jobban megismerjem a saját szexuális vágyaimat.	0	0	0	0	0	0	0
17. Azért nézek pornót, hogy a szexuális vágyamat csillapítsam.	0	0	0	0	0	0	0
18. Azért nézek pornót, hogy új ötleteket gyűjtsek a szexhez.	0	0	0	0	0	0	0
19. Azért nézek pornót, mert olyan, mintha egy vágyott világban lennék.	0	0	0	0	0	0	0
20. Azért nézek pornót, mert valamivel el akarom ütni az időt, ha unatkozom.	0	0	0	0	0	0	0
21. Azért nézek pornót, mert hiányzik a szex.	0	0	0	0	0	0	0
22. Azért nézek pornót, mert elfeledtetni a problémáimat.	0	0	0	0	0	0	0
23. Azért nézek pornót, mert segít ellazulni.	0	0	0	0	0	0	0
24. Azért nézek pornót, mert így megtudhatom, hogy mit szeretek a szexben és mit nem.	0	0	0	0	0	0	0

Szexuális élvezet: 1., 9., 17. tétel;
 Szexuális kíváncsiság: 2., 10., 18. tétel;
 Fantázia: 3., 11., 19. tétel;
 Unalom elkerülés: 4., 12., 20. tétel;
 Szexuális elégedettség hiánya: 5., 13., 21. tétel;
 Érzelmi elkerülés: 6., 14., 22. tétel;
 Stresszcsökkentés: 7., 15., 23. tétel;
 Én-felfedezés: 8., 16., 24. tétel